

Mgr Krzysztof Kulak
Uniwersytet Wrocławski

Termin przedawnienia roszczeń spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe¹ po kilkunastu latach funkcjonowania we współczesnym kształcie² okrzyły w rzeczywistości obrotu gospodarczego, odnajdując w nim swoje miejsce oraz pokaźną grupę członków (klientów)³. Z instytucji o ograniczonym, lokalnym zasięgu część kas wyrosła na silnych uczestników ogólnokrajowego rynku usług finansowych, coraz wyraźniej zaznaczając na nim swoją obecność i coraz sprawniej organizując swoją działalność⁴. Owemu umacnianiu pozycji kas nie towarzyszyło jednak – pomimo podnoszonych w piśmiennictwie zastrzeżeń⁵ – jednoznaczne, uwzględniające praktykę rynkową kas,

¹ Dalej: kasy.

² Reaktywacja instytucji kas nastąpiła na mocy art. 39 (w pierwotnym brzmieniu) ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 ze zm.). Obecnie podstawową regulację kas stanowi ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.), dalej: ustawa o SKOK.

³ Na koniec 2009 r. kasy posiadały w Polsce ponad 1,8 tys. placówek obsługujących ponad 2 mln członków, a ich aktywa wyniosły ponad 11,5 mld zł (dane za Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową – <http://www.skok.pl/?FzCeUhe1mlRG-ALd-xK44dAWja5ln70ki2Y82sW4iXg=Cy64034B75DB> – stan na dzień 20 maja 2010 r.).

⁴ Z dniem 4 stycznia 2010 r. sześć kas prowadzących dotąd niezależną działalność (częściowo o zasięgu lokalnym) rozpoczęło funkcjonowanie pod wspólną nazwą „Kasy Stefczyka”. Kasy oferują obecnie również produkty ubezpieczeniowe (Tuw SKOK, Tu SKOK ŻYCIE S.A.) i inwestycyjne (TFI SKOK S.A.).

⁵ Zob. W. Srokosz, *Ustawowe zastrzeżenie wymogu niezarobkowej działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*, Prawo Bankowe 2005, nr 6, s. 71 i 80-82

normatywne dookreślenie ich charakteru prawnego, które uchyliłoby narastające wokół nich od lat wątpliwości. Powoduje to, że wciąż nierozstrzygnięta pozostaje kwestia kwalifikowania działalności statutowej⁶ kas jako działalności gospodarczej⁷, podobnie jak wiążące się z nią pytanie, czy wynikające z tej działalności majątkowe roszczenia kas przedawniają się z upływem ogólnego, dziesięcioletniego terminu, czy też z upływem właściwego dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej terminu trzech lat (art. 118 k.c.⁸).

Bezpośrednim źródłem nieporozumień okazuje się art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK, zgodnie z którym „kasy prowadzą działalność niezarobkową”. W ocenie kas, skoro przepis ten stanowi, że ich działalność ma mieć charakter niezarobkowy, to w świetle art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁹ nie mogą one prowadzić (*ergo* nie prowadzą) działalności gospodarczej, wskutek czego wynikające z ich działalności statutowej roszczenia majątkowe względem członków (klientów¹⁰) – nie będąc roszczeniami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej – nie są objęte trzyletnim, ale ogólnym, dziesięcioletnim terminem przedawnienia. To uproszczone stanowisko kas podzielają nierzadko sądy, odmawiając uwzględnienia zarzutu przedawnienia podnoszonego przez dłużników kas¹¹. Warto przy tym zauważyć, że ze względu na wartość

---

oraz P. B i e l s k i, *Niezarobkowy charakter działalności jako cecha konstrukcyjna spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej*, Rejent 2006, nr 6, s. 140-141.

⁶ Polegającej na wykonywaniu tzw. czynności celowych, czyli przede wszystkim czynności bankowych wskazanych w art. 3 ust. 1 ustawy o SKOK. Zob. P. Z a k r z e w s k i, *Cel spółdzielni*, KPP 2005, nr 1, s. 89.

⁷ A w konsekwencji – samych kas jako przedsiębiorców. Por. W. S r o k o s z, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 77 i nast. oraz P. B i e l s k i, *Niezarobkowy charakter...*, s. 127 i nast.

⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

⁹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.), dalej: u.s.d.g.

¹⁰ Zgodnie z tzw. zasadą identyczności, aby móc korzystać z usług kas (być ich klientem), trzeba być ich członkiem. Zob. bliżej P. Z a k r z e w s k i, *Cel spółdzielni...*, s. 88-89.

¹¹ Tak np. wyrok SR dla Łodzi-Widzewa z dnia 3 lutego 2006 r., VIII C 769/05, wyrok SR w Olskuszu z dnia 19 października 2007 r., VII C 52/07, wyrok SO w Bielsku-Białej z dnia 22 listopada 2007 r., II Ca 577/07, wyrok SO w Tarnobrzegu z dnia 29 listopada 2007 r., I Ca 290/07, wyroki SO w Poznaniu z dnia 7 marca 2008 r., II Ca 375/08 oraz z dnia 20 marca 2009 r., II Ca 140/09, wyrok SO w Świdnicy z dnia 19 listopada 2009 r., II Ca 612/09.

przedmiotu sporu sprawy, w których ujawnia się problem terminu przedawnienia roszczeń kas, są najczęściej rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy rejonowe, ewentualne zaś apelacje – przez sądy okręgowe, na których kończy się postępowanie (sądy te nie korzystają z możliwości zadania Sądowi Najwyższemu pytania prawnego, a skarga kasacyjna jest zazwyczaj niedopuszczalna ze względu na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia). Brak wypowiedzi sądów apelacyjnych, a przede wszystkim Sądu Najwyższego, uniemożliwia wypracowanie jednolitego, przekonującego zapatrywania judykatury na omawianą kwestię. Póki co trudno bowiem mówić o kształtowaniu się linii orzeczniczej, nie wspominając już o argumentacyjnych walorach uzasadnień zapadających rozstrzygnięć¹², które w istocie sprowadzają się do powtórzenia prezentowanego przez kasy rozumienia art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK, mającego – również w ocenie sądów – uniemożliwić uznanie roszczeń kas za roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.

Nietrudno jednak dostrzec rozdźwięk pomiędzy koncepcją zakładającą dziesięcioletni termin przedawnienia roszczeń kas a rynkową praktyką i rzeczywistym charakterem prowadzonej przez nie działalności¹³. Kon-

---

¹² Przykładowo w wyroku SO w Świdnicy z dnia 19 listopada 2009 r., II Ca 612/09, powołany został wyrok WSA w Gliwicach z dnia 26 marca 2009 r., I SA/GI 1084/08, w którym sąd ten, rozstrzygając, czy przychody kas są przychodami związanymi z działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów prawa podatkowego, uznał, że kasy nie mogą prowadzić działalności gospodarczej. Sąd powszechny pominął jednak fakt, że art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), inaczej niż art. 118 k.c., odnośnie do pojęcia działalności gospodarczej wprost odsyła do art. 2 u.s.d.g. Nie została też w ogóle rozważona specyfika regulacji i stosunków prywatnoprawnych ani to, że w sprawie zawisłej przed sądem administracyjnym (chodziło o interpretację podatkową) jedna z kas (podatnik) sama uznała się za przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą, podnosząc, iż „prowadzenie działalności nienastawionej na osiągnięcie zysku tylko pozornie wyklucza podatnika z grona przedsiębiorców, których działalność jest regulowana ustawą o swobodzie działalności gospodarczej, a w rozumieniu której działalność gospodarcza jest działalnością zarobkową” – zob. uzasadnienie wyroku.

¹³ Nie budzi przy tym wątpliwości zorganizowany i ciągły charakter działalności kas (art. 2 u.s.d.g.) ani to, że prowadzą ją one we własnym imieniu, co w świetle art. 43¹ k.c. pozwala na uznanie kas za przedsiębiorców.

frontacja tych dwu sfer nie daje podstaw do przyjmowania, by kasy, których nie sposób nie zaliczyć do profesjonalnych uczestników obrotu, w kwestii terminu przedawnienia roszczeń miały być traktowane tak samo jak uczestnicy obrotu powszechnego (nieprofesjonalnego), nieprowadzący jakiegokolwiek zorganizowanej działalności, a jednocześnie inaczej niż inni profesjonalisci. W pełni uprawniony wydaje się więc pogląd, że właściwym terminem przedawnienia roszczeń kas, jako roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (przynajmniej w rozumieniu art. 118 k.c.), jest termin trzyletni.

Wbrew stanowisku kas, powyższej tezie nie przeczy treść art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK. Problematyczność tego przepisu wiąże się nie tyle z jego brzmieniem, co z jego błędnym rozumieniem, a w konsekwencji – wadliwym stosowaniem. Przesądzenie w nim przez ustawodawcę, że „kasy prowadzą działalność niezarobkową”, nie oznacza bynajmniej, że kasy nie mogą prowadzić – a tym bardziej że w rzeczywistości nie prowadzą – działalności gospodarczej. Artykuł 3 ust. 2 ustawy o SKOK reguluje tylko organizację (ustrój) kas, nie ingerując w prywatnoprawne aspekty ich funkcjonowania w stosunkach z osobami trzecimi. Słusznie więc zwrócono w piśmiennictwie uwagę, że jest to przepis o charakterze publicznoprawnym, adresowany wyłącznie do kas¹⁴. Wyraża on tylko jedno z założeń konstrukcyjnych instytucji kas pomyślanych jako podmioty *not for profit*, które działalność gospodarczą prowadzić mogą, jednak dochód z niej osiągnięty muszą przeznaczać na realizację celów statutowych, nie zaś rozdzielać pomiędzy swoich członków¹⁵ (w odróżnieniu od typowych przedsiębiorców, którzy działają z zamiarem osiągnięcia i podziału zysku oraz podmiotów *non profit*, które w ogóle nie mogą

---

¹⁴ W. Srokosz, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 82.

¹⁵ Zob. A. Jedliński, [w:] A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, E. Niezbecka, Z. Gawlik, A. Janiak, A. Jedliński, T. Sokołowski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, *Część ogólna*, red. A. Kidyba, LEX 2009, komentarz do art. 118 k.c., teza 4 oraz H. Cioch, *Zarys prawa spółdzielczego*, Warszawa-Kraków 2007, s. 132, który uznaje, że kasy „prowadzą działalność gospodarczą polegającą m.in. na gromadzeniu środków pieniężnych swoich członków, ale jest to działalność o charakterze niezarobkowym (*non profit*)” (mianem działalności *non profit* autor obejmuje również działalność *not for profit* w przedstawionym wyżej znaczeniu). Por. jednak P. Bielski, *Niezarobkowy charakter...*, s. 130.

prowadzić działalności gospodarczej¹⁶). Wniosek ten znajduje dodatkowe potwierdzenie w podobieństwie regulacji kas i stowarzyszeń, które również zaliczane są do kategorii podmiotów *not for profit*¹⁸. Artykuł 2 ust. 1 pr. o stow.¹⁹ stanowi bowiem, że „stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeczeniem o celach niezarobkowych”, co jednak nie przeszkadza wyraźnemu przyznaniu stowarzyszeniom prawa prowadzenia działalności gospodarczej, z tym jedynie zastrzeżeniem, że dochód z niej osiągnięty ma służyć realizacji celów statutowych, a nie podlegać podziałowi pomiędzy członków (art. 34 pr. o stow.). Może oczywiście nasunąć się pytanie, dlaczego w prawie o stowarzyszeniach ustawodawca wyraźnie wysłowił możliwość prowadzenia przez stowarzyszenia działalności gospodarczej, a nie uczynił tego w przepisach dotyczących kas. Otóż celowość wyraźnego przesądzenia o dopuszczalności prowadzenia działalności gospodarczej przez stowarzyszenia wiąże się z faktem, że w ich przypadku działalność ta ma charakter nie tylko fakultatywny i niestanowiący o istocie instytucji stowarzyszenia, ale przede wszystkim całkowicie uboczny wobec głównego, niegospodarczego nurtu ich działalności. W przypadku zaś kas podobny zabieg byłby zbędny, skoro w świetle całości regulacji ustawy o SKOK, rzeczywistych wa-

---

¹⁶ Podział ten omawia A. K i d y b a, *Prawo handlowe*, wyd. 7, Warszawa 2006, s. 22. Zob. też W. S r o k o s z, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 71 i 72. Zaliczenie danego podmiotu do kategorii *not for profit* nie odbiera mu możliwości prowadzenia działalności gospodarczej jako takiej. Określenie *not for profit* samo w sobie wpływa też na zakres dopuszczonej przez prawo sfery aktywności danego podmiotu ani na kwalifikację przejawów tej aktywności w jej toku, a jedynie określa sposób postępowania z zyskiem, jaki owa aktywność może przynieść.

¹⁷ Nawet w uzasadnieniu poselskiego projektu ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z jednej strony stwierdza się, że „kasy nie są nastawione na osiągnięcie zysku (*non profit*)” oraz że są „instytucjami z założenia nienastawionymi na osiągnięcie dochodu (*non profit*)”, z drugiej jednak dopuszcza się „ostrożne» inwestowanie na zewnątrz” przez kasy, określając je same mianem „organizmów gospodarczych” (druk sejmowy nr 398 z dnia 22 kwietnia 1994 r., s. 1 i 5). W tym kontekście wątpliwości budzi posługiwanie się w uzasadnieniu projektu określeniem „*non profit*”, chyba że uznać, iż obejmuje ono swoim zakresem także wyróżnianą obecnie kategorię podmiotów *not for profit*. W uzasadnieniu nie stwierdza się natomiast, że działalność kas nie jest działalnością gospodarczą, ani nie wyklucza się prowadzenia takiej działalności przez kasy.

¹⁸ Por. P. B i e l s k i, *Niezarobkowy charakter...*, s. 130-131.

¹⁹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.).

runków funkcjonowania kas w obrocie oraz przedmiotu ich działalności realizacja celu kas sprowadza się w istocie do mniej lub bardziej świadomego wykonywania działalności gospodarczej i następuje w toku tej działalności²⁰. Konstrukcję tę dopełnia – odpowiadający art. 34 zd. 2 pr. o stow. – art. 16 ust. 1 ustawy o SKOK, zgodnie z którym „nadwyżka bilansowa zostaje przeznaczona na zwiększenie funduszu zasobowego”. Wyłącznym zaś przeznaczeniem tego funduszu jest pokrycie strat bilansowych kasy (art. 16 ust. 2 ustawy o SKOK), co w dalszej perspektywie ma na celu utrzymanie jej działalności statutowej. Przyjęte w art. 16 ust. 1 ustawy o SKOK rozwiązanie stanowi zatem charakterystyczne dla regulacji podmiotów *not for profit* ograniczenie sposobu dysponowania wypracowanym zyskiem, nakazujące przeznaczenie go na realizację celów statutowych. Poza tym, skoro ustawodawca zakłada możliwość wypracowania przez kasy nadwyżki bilansowej (zysku bilansowego²¹), należy przyjąć, że dopuszcza tym samym prowadzenie przez nie działalności przynoszącej dochód²², będącej w istocie działalnością zarobkową²³. Nadwyżką bilansową jest bowiem, zgodnie z art. 75 prawa spółdzielczego²⁴ (znajdującym zastosowanie do kas na mocy art. 2 ustawy o SKOK), „zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o podatek dochodowy i inne obciążenia obowiązkowe wynikające z odrębnych przepisów ustawowych”. Głównym zaś składnikiem nadwyżki bilansowej (zysku bilansowego) kasy jest zysk operacyjny wypracowywany przez nią na bieżąco w toku prowadzonej działalności (warto zauważyć, że nadwyżki bilansowej nie tworzy wpisowe członków ani wartości majątkowe otrzymane przez kasę nieodpłatnie – art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy o SKOK). Zysk operacyjny

---

²⁰ Do wniosku takiego, pomimo odmiennej oceny aktualnej regulacji prawnej i innych założeń, dochodzi także P. Bielski, *Niezarobkowy charakter...*, s. 140-142.

²¹ Zarobkowość, o której mowa w definicji działalności gospodarczej z art. 2 u.s.d.g., polega na ukierunkowaniu na osiągnięcie zysku w ogólności, bez rozróżniania na zysk operacyjny i bilansowy.

²² Tak też A. Zalcewicz, *Problemy prawne nadzoru Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi*, PUG 2004, nr 10, s. 26. Por. P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni...*, s. 90.

²³ Por. P. Bielski, *Niezarobkowy charakter...*, s. 130-131.

²⁴ Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.).

powstaje, ponieważ kasy nie świadczą na rzecz swoich członków (klientów) usług nieodpłatnie²⁵ ani po kosztach. Przeciwnie, tak jak banki kasy pobierają prowizje od dokonywanych czynności, udzielając kredytów czy pożyczek, zastrzegają na swoją rzecz odsetki²⁶ (wbrew rekomendacjom Światowej Rady Związków Kredytowych nie zawsze w „rozsądnej” wysokości²⁷) itd. Również zewnętrzny charakter działalności kas, przejawiający się w liczbie i sposobie organizacji ich placówek w niczym nieustępujących placówkom bankowym czy w aktywności marketingowej potwierdza ich rzeczywistą, zarobkową motywację²⁸. Działalność kas zatem, jako działalność o charakterze zarobkowym, zorganizowanym i ciągłym, spełnia wszystkie warunki uznania jej za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 u.s.d.g. Nie sposób przyjąć, by jakakolwiek interpretacja art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK mogła wniosek ten podważyć, zwłaszcza że za gospodarczym charakterem działalności kas przemawiają kolejne argumenty.

Warto więc zauważyć, że gdyby ustawodawca rzeczywiście chciał wykluczyć możliwość prowadzenia przez kasy działalności gospodarczej, niewątpliwie uczyniłby to w sposób wyraźny, stanowiąc, że kasy nie prowadzą (nie mogą prowadzić) działalności gospodarczej²⁹, a nie poprzez-

---

²⁵ Por. P. B i e l s k i, *Niezarobkowy charakter...*, s. 135-136. Formułowane tam wnioski dotyczące odpłatności czynności kas wydają się jednak abstrahować od rzeczywistej ich praktyki, opierając się jedynie na założeniach idealnych.

²⁶ Por. W. S r o k o s z, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 79. Zob. też J. K o s i k, *Przedmiot ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, [w:] A. S z p u n a r i i n., *Studia z prawa prywatnego: księga pamiątkowa ku czci profesor Biruty Lewaszkiewicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997, s. 58-59.

²⁷ Przykładowo, umowa pożyczki zawarta przez SKOK im. F. Stefczyka w czerwcu 2000 r. (czyli przed wprowadzeniem instytucji odsetek maksymalnych) ustalała odsetki kapitałowe w wysokości 24% oraz odsetki za zwłokę w wysokości 80% (odsetki o zmiennej stopie, w stosunku rocznym). Uchwałą nr 1 z dnia 9 stycznia 2002 r. zarząd SKOK im. F. Stefczyka ustalił stopę odsetek karnych na 120% w odniesieniu do tzw. chwilówek oraz 40% w odniesieniu do pozostałych pożyczek i kredytów (w stosunku rocznym).

²⁸ Por. W. S r o k o s z, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 79 i 83. Autor zwraca też uwagę na związek dążenia do maksymalizacji zysku przez kasy z dopuszczeniem możliwości przyznania członkom zarządu kas wynagrodzenia (art. 11 ust. 1 ustawy o SKOK), co jest odstępstwem od generalnej zasady społecznego sprawowania funkcji w organach kas.

²⁹ Tak, jak to uczynił w art. 6 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873 ze zm.), gdzie jednoznacznie wskazał,

stał tylko na stwierdzeniu, że „kasy prowadzą działalność niezarobkową”, zwłaszcza że w dacie uchwalenia ustawy o SKOK pojęcie działalności gospodarczej było już stosowane³⁰, a brzmienie art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK nie uległo od tamtego czasu żadnej zmianie. Co jednak najważniejsze, obowiązujący wówczas art. 2 ust. 1 ustawy o działalności gospodarczej ustanawiał definicję działalności gospodarczej jedynie na użytek tej ustawy³¹. Tym samym stwierdzenie przez ustawodawcę w art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK, że kasy prowadzą działalność niezarobkową, nie mogło być i nie było równoznaczne ze stwierdzeniem, iż kasy nie prowadzą działalności gospodarczej w ogóle ani że nie prowadzą one działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c., który tym pojęciem posługiwał się już od 1990 r.³² Również art. 2 ust. 1 prawa działalności gospodarczej³³, które zastąpiło ustawę o działalności gospodarczej, posługiwał się definicją działalności gospodarczej ustanowioną wyłącznie na własne potrzeby. Obecnie zaś pogląd o niegospodarczym charakterze działalności kas próbuje się uzasadniać powszechnym wymiarem definicji działalności gospodarczej z art. 2 u.s.d.g. (niebędącej już definicją ustanowioną jedynie na użytek jednej ustawy), który w powiązaniu z treścią art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK ma definitywnie wykluczać możliwość uznania działalności kas za działalność gospodarczą i to nie tylko na gruncie art. 2 u.s.d.g., ale każdego przepisu, który posługując się pojęciem działalności gospodarczej, samodzielnie go nie definiuje. Rozumowanie takie wydaje się jednak nietrafne. Biorąc bowiem pod uwagę powyższe argumenty natury historycznej, założenie asymetryczności ocen prawo-

---

ze działalność pożytku publicznego nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

³⁰ Posługiwała się nim ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.).

³¹ Art. 2 ust. 1 ustawy o działalności gospodarczej stanowił, że „działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy jest działalność wytwórcza, budowlana, handlowa i usługowa, prowadzona w celach zarobkowych i na własny rachunek podmiotu prowadzącego taką działalność”.

³² Pojęcie działalności gospodarczej wprowadzono do tego przepisu na mocy art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321), który wszedł w życie w dniu 1 października 1990 r.

³³ Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2000 r.

dawcy oraz brak istotnych zmian w rzeczywistości gospodarczej, które mogłyby uzasadniać radykalną zmianę tych ocen, trudno przyjąć, by pod rządami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej pogląd ustawodawcy na możliwość prowadzenia przez kasy działalności gospodarczej miał diametralnie różnić się od tego, który pozostawał aktualny pod rządami ustawy o działalności gospodarczej i prawa działalności gospodarczej, tym bardziej że ewentualna zmiana takiego zapatrywania z pewnością nie byłaby uzewnętrzniona wyłącznie na poziomie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, ale przede wszystkim przez jasne przesądzenie tej kwestii w przepisach ustawy o SKOK³⁴.

Nie powinno również ująć uwadze to, że kasy są spółdzielniami, o czym stanowi art. 2 ustawy o SKOK, odsyłając w zakresie nieuregulowanym odmiennie przepisami tej ustawy do przepisów prawa spółdzielczego. Podkreślenia wymaga, że art. 2 ustawy o SKOK nie stanowi o „odpowiednim” ich stosowaniu. Zgodnie więc z przedstawionym wyżej rozumieniem art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK należy stwierdzić, że kwestia gospodarczego charakteru działalności kas, poza przepisem art. 16 ust. 1, nie jest regulowana odmiennie przepisami ustawy o SKOK, wobec czego znajduje do niej zastosowanie art. 1 § 1 pr. spółdz. stanowiący, że spółdzielnia „w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą”³⁵. Wspomniany zaś art. 16 ust. 1 ustawy o SKOK, jako regulacja szczególna w stosunku do art. 76 i 77 pr. spółdz., modyfikuje jedynie zasady dysponowania wypracowaną nadwyżką bilansową stosownie do charakteru kasy jako instytucji *not for profit*. Z samej już jednak natury kasy będącej spółdzielnią wynika, że prowadzi ona działalność gospodarczą. Akceptacja tego wniosku – zwłaszcza w świetle przedstawionej wyżej interpretacji art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK – nie

---

³⁴ Co więcej, o działalności gospodarczej kas wprost stanowi się w załączniku nr 1 „Informacja dodatkowa sprawozdania finansowego” do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. Nr 138, poz. 1550) – zob. pkt 4 wprowadzenia do sprawozdania finansowego.

³⁵ Tak A. Jedliński, *Członkostwo w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2002, s. 40 oraz W. Srokosz, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 78-79. Por. jednak P. Bielski, *Niezarobkowy charakter...*, s. 131.

narusza ani formalnej spójności regulacji kas, ani idei leżących u podstaw ich konstrukcji prawnej.

Warto też odnieść się do faktu, że kasy, jako spółdzielnie, podlegają wpisowi do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (art. 36 pkt 8 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym³⁶). Wybór tego akurat rejestru wydaje się nieprzypadkowy na tle wcześniejszych uwag oraz poglądu, że kasy są szczególnym typem gospodarczej osoby prawnej³⁷. Gdyby bowiem ustawodawca rzeczywiście chciał podkreślić niegospodarczy charakter działalności kas, mógłby przesądzić o ich wpisie nie do rejestru przedsiębiorców, ale do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej, do których kasom byłoby przy takim założeniu najbliższej. Tak się jednak nie stało, a kasy, jako spółdzielnie, funkcjonują w rejestrze przedsiębiorców obok jednostek organizacyjnych, których status przedsiębiorcy nie budzi wątpliwości. Okoliczność ta, choć o wymiarze przede wszystkim formalnym, a przez to nierozstrzygającym, skłania do refleksji nad prawnym statusem kas i rzeczywistym charakterem ich działalności.

Na tle ustawowego zakresu działalności kas (art. 3 ust. 1 ustawy o SKOK) nie ulega również wątpliwości, co potwierdza orzecznictwo, że „istota działalności kas i banków jest identyczna – w jednym i drugim przypadku jest to działalność depozytowo-kredytowa”³⁸. Każę to zastanowić się, czy odmienne traktowanie – chociażby odnośnie do terminu przedawnienia roszczeń – podmiotów wykonujących taką samą działalność (tj. działalność bankową), w sytuacji gdy jedynym kryterium tego odmiennego traktowania jest ich forma organizacyjnoprawna, nie stanowi podstaw do zarzutu naruszenia zasady równości prawnej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (art. 6 ust. 1 u.s.d.g.), będącej rozwinięciem konstytucyjnej zasady równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP³⁹),

---

³⁶ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. Nr 168, poz. 1186 ze zm.).

³⁷ Tak P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni...*, s. 91.

³⁸ Wyrok SN z dnia 16 stycznia 2008 r., IV CSK 462/07. W. Pyziół, *Umowa rachunku bankowego*, Warszawa 1997, s. 70-72, nazywa kasy quasi-bankami. Por. P. Biel-ski, *Niezarobkowy charakter...*, s. 131-135.

³⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

a w konsekwencji – naruszenia sprzężonej z nią zasady wolności gospodarczej (art. 20 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 u.s.d.g.). Tak postawiony zarzut wydaje się uzasadniony, ponieważ jeśli nawet różnicowanie pozycji prawnej poszczególnych kategorii podmiotów może być uznane za dopuszczalne ze względu na wyznaczane im role społeczne lub pełnione funkcje społeczne⁴⁰, to w przypadku kas brak podstaw do przyjęcia, by formalnie tylko przewidziane w ich statutach cele społeczne⁴¹ miały mieć charakter priorytetowy wobec rzeczywistej, podstawowej ich działalności, określonej w art. 3 ust. 1 ustawy o SKOK jako działalność depozytowo-kredytowa, rozliczeniowa i ubezpieczeniowa, w istocie tożsama z działalnością banków i wykonywana na tych samych zasadach (w tym w sposób zorganizowany i ciągły, na zasadzie odpłatności). Wniosek ten potwierdzają poglądy Trybunału Konstytucyjnego, który wypowiadając się w przedmiocie granic dozwolonego różnicowania sytuacji prawnej poszczególnych podmiotów, wielokrotnie zauważał, że konstytucyjna zasada równości wobec prawa oznacza, iż wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się określoną i zarazem istotną cechą powinny być traktowane równo⁴², co oznacza zakaz nierównego traktowania podmiotów podobnych⁴³. Faktyczne uprzywilejowanie kas w porównaniu z bankami – przybierające postać zróżnicowania terminów przedawnienia ich roszczeń wynikających z takich samych czynności (bankowych) – przy jednoczesnym zwolnieniu kas z wielu obowiązków, jakie ciąży na bankach⁴⁴, nie znajduje uzasadnienia, czyniąc trafnym zarzut naruszenia konstytucyjnej zasady równości wobec prawa oraz zasady wolności gospodarczej. Wątpliwości te uchylić może wyłącznie jednakowe traktowanie roszczeń obu typów instytucji w zakresie ich przedawnienia poprzez uznanie, stosownie do charakteru działalności kas, trzyletniego terminu przedawnienia ich roszczeń.

---

⁴⁰ Z. Ziemiński, *Wartości konstytucyjne*, Warszawa 1993, s. 65.

⁴¹ Praktykę kas, mechanizm przystępowania do nich i rzeczywiste znaczenie wymogu istnienia między członkami kas wspólnej więzi opisuje szczegółowo W. Srokosz, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 80-81.

⁴² Orzeczenie TK z dnia 13 września 1990 r., U 4/90 (OTK 1990, poz. 10).

⁴³ Orzeczenie TK z dnia 26 kwietnia 1995 r., K 11/94 (OTK 1995, poz. 12).

⁴⁴ Zob. W. Srokosz, *Ustawowe zastrzeżenie...*, s. 80.

Na tle dotychczasowych uwag interesująca okazuje się również niekonsekwencja stanowiska samych kas. Wywodzone bowiem z art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK twierdzenia o niegospodarczym charakterze działalności kas nie tylko nie znajdują oparcia w treści statutów poszczególnych kas, ale pozostają w wyraźnej sprzeczności z ich postanowieniami. W statutach kas stwierdza się m.in., że „do zakresu działania Rady Nadzorczej należy uchwalanie planów gospodarczych i programów działalności społecznej i gospodarczej Kasy” oraz „dokonywanie okresowych ocen wykonania przez Kasę jej zadań gospodarczych (...)”⁴⁵, że „Zarząd może za zgodą Rady Nadzorczej udzielić jednemu z członków Zarządu lub innej osobie pełnomocnictwa do dokonywania czynności prawnych związanych z kierowaniem bieżącą działalnością gospodarczą Kasy lub jej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej (...)”⁴⁶. Również zawarte w jednym z oficjalnych oświadczeń o kooperacji sześciu kas stwierdzenie, iż „każda Kasa pozostaje osobnym podmiotem gospodarczym i prowadzi własną politykę cennikową⁴⁷”, kieruje uwagę na prawne znaczenie pojęcia podmiotu gospodarczego⁴⁸, będącego historycznym odpowiednikiem współczesnego pojęcia przedsiębiorcy. Wydaje się więc, że same kasy są świadome rzeczywistego, gospodarczego charakteru prowadzonej przez siebie działalności. Póki co jednak stanowisko prezentowane przez nie w razie podniesienia w stosunku do ich roszczeń zarzutu przedawnienia jest zupełnie odmienne.

Trafność koncepcji zakładającej trzyletni termin przedawnienia roszczeń kas, jako roszczeń związanych z działalnością gospodarczą, znajduje wreszcie potwierdzenie w poglądach doktryny i orzecznictwa sformułowanych bezpośrednio na gruncie art. 118 k.c. Jakkolwiek bowiem sygnalizuje się niejednoznaczność samego pojęcia roszczenia związanego

---

⁴⁵ Odpowiednio: § 38 pkt 1 i 2 lit. b statutu SKOK im. Franciszka Stefczyka. Podobne postanowienia zawiera § 38 pkt 2 lit. b statutu SKOK Wyrbeże.

⁴⁶ Zob. § 47 statutu SKOK Wyrbeże. Podobnie § 26 pkt 7 i § 46 statutu Południowo-Zachodniej SKOK, § 44 i § 54 ust. 3 statutu Polskiej SKOK oraz § 26 pkt 7 i § 46 statutu SKOK Kujawiak.

⁴⁷ Zob. http://skokstefczyka.pl/czas_na_skok/134_kasy/9039_zintegrowane_kasystefczyk.html (stan na dzień 13 lutego 2010 r.).

⁴⁸ Zob. art. 2 ust. 2 ustawy o działalności gospodarczej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 22 października 1997 r.).

z prowadzeniem działalności gospodarczej, na potrzeby tego przepisu przyjmuje się autonomiczne rozumienie pojęcia działalności gospodarczej, niekrepowane bezwzględnie treścią definicji z art. 2 u.s.d.g.⁴⁹ Znaczenie posiłkowe przypisuje się przy tym ustaleniom judykatury poczynionym na gruncie zbliżonej problematyki dotyczącej wykładni pojęcia spraw gospodarczych w rozumieniu art. 479¹ i 479² k.p.c.⁵⁰ O tym więc, czy mamy do czynienia z działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 118 k.c., decyduje jej stały (polegający na powtarzalności podejmowanych działań), zawodowy i fachowy charakter, podporządkowanie regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym⁵¹. Warto podkreślić, że wśród tych warunków nie wymienia się konieczności zarobkowości, na którą powołują się kasy, a którą zastępuje się bardziej elastycznymi przesłankami, odpowiadającymi różnorodności stanów faktycznych występujących w obrocie. Chodzi mianowicie o działanie w oparciu o reguły opłacalności (zakładające co najmniej zbilansowanie działalności) lub zasady racjonalnego gospodarowania⁵² oraz funkcjonowanie w obrocie gospodarczym (pojmowanym jako stosunki prawne powstające w procesie

---

⁴⁹ B. Kordasiewicz, [w:] Z. Radwański, *System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. II, Warszawa 2008, s. 582.

⁵⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.).

⁵¹ Zob. uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 40/91 (OSNC 1992, nr 2, poz. 17); wyrok SN z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91 (OSNC 1992, nr 5, poz. 65); wyrok SN z dnia 17 grudnia 2003 r., IV CK 288/02 (OSNC 2005, nr 1, poz. 15) oraz B. Kordasiewicz, [w:] Z. Radwański, *System prawa...*, s. 582 oraz M. Pyziak-Szafrnicka, [w:] B. Giesen, W.J. Katner, P. Księżak, B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, R. Majda, E. Michniewicz-Broda, T. Pajor, U. Promińska, M. Pyziak-Szafrnicka, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świdorski, M. Wojewoda, *Kodeks cywilny, Część ogólna, Komentarz*, LEX 2009, komentarz do art. 118 k.c., teza 3.

⁵² Kryterium racjonalności (wprowadzone przez orzecznictwo na potrzeby oceny charakteru aktywności podmiotów prawa publicznego i określenia terminu przedawnienia roszczeń z tą aktywnością związanych) motywację typowo zarobkową zastępuje efektywnością lub wydajnością (zob. wyrok SN z dnia 17 grudnia 2003 r., IV CK 288/02, OSNC 2005, nr 1, poz. 15). Zob. też wyrok SN z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 78/07, w którym akcentuje się konstrukcję tzw. bezwynikowej działalności gospodarczej spółdzielni mieszkaniowej, prowadzącej działalność niezarobkową.

wymiany dóbr i usług z udziałem co najmniej jednego podmiotu profesjonalnie świadczącego owe dobra lub usługi⁵³). Przy tak rozumianym pojęciu działalności gospodarczej za roszczenie z nią związane należy uznać roszczenie wynikające z czynności pozostającej z nią w normalnym, funkcjonalnym związku⁵⁴, niekoniecznie nawet bezpośrednim⁵⁵. Nie jest zarazem istotna ani forma prawna prowadzenia działalności, formalne posiadanie statusu przedsiębiorcy, to, czy dany rodzaj działalności został przewidziany w akcie założycielskim podmiotu działalność tę wykonującego, ani też to, czy została ona wykazana we właściwym rejestrze⁵⁶. W przypadkach zaś wątpliwych orzecznictwo i doktryna zgodnie postulują przyjmowanie szerokiego znaczenia pojęcia roszczenia związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej⁵⁷ i nierozstrzyganie wątpliwo-

---

⁵³ Bliżej na temat pojęcia obrotu gospodarczego K. Kruczała, *Prawo handlowe, Zarys wykładu*, wyd. 7, s. 21 oraz A. Kidyba, *Prawo...*, s. 2.

⁵⁴ B. Kordasiewicz, [w:] Z. Radwański, *System prawa...*, s. 583. Zob. też wyrok SA w Katowicach z dnia 20 grudnia 2002 r., I ACa 701/02 (OSA 2003, nr 9, poz. 39).

⁵⁵ Tak P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny, Komentarz*, red. E. Gniewek, wyd. 3, Warszawa 2008, komentarz do art. 118 k.c., teza 12. Por. A. Jedliński, [w:] A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, E. Niezbecka, Z. Gawlik, A. Janiak, A. Jedliński, T. Sokołowski, *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 4.

⁵⁶ M. Pyziak-Szafnicka, [w:] B. Giesen, W.J. Katner, P. Księżak, B. Lewaszkie-wicz-Petrykowska, R. Majda, E. Michniewicz-Broda, T. Pajor, U. Promińska, M. Pyziak-Szafnicka, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świderski, M. Wojewoda, *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 3 oraz P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 11.

⁵⁷ Zob. P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 12; B. Kordasiewicz, [w:] Z. Radwański, *System prawa...*, s. 583; M. Pyziak-Szafnicka, [w:] B. Giesen, W.J. Katner, P. Księżak, B. Lewaszkie-wicz-Petrykowska, R. Majda, E. Michniewicz-Broda, T. Pajor, U. Promińska, M. Pyziak-Szafnicka, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świderski, M. Wojewoda, *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 4. W wyroku z dnia 19 listopada 2004 r., II CK 175/04 (niepubl., LEX nr 146362), SN stwierdził, że „działalność przedsiębiorstwa sprzedawcy» może wynikać przede wszystkim ze statutu (ustawy), ale może być też determinowana bieżącą praktyką gospodarczą, tj. wynikać z potrzeb i strategii gospodarczo-rynkowej przedsiębiorcy (...).” Zob. też wyrok SN z dnia 7 stycznia 1997 r., I CKN 38/96 (OSNC 1997, nr 5, poz. 58), postanowienie SN z dnia 20 października 1999 r., III CKN 372/98, (OSNC 2000, nr 4, poz. 81), uchwałę SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02 (OSNC 2002, nr 12, poz. 149) oraz uchwałę SN z dnia 17 września 2008 r., III CZP 82/08.

ści interpretacyjnych w oparciu o kryteria natury formalnej⁵⁸. Dominujący pogląd zdecydowanie skłania się więc ku materialnemu, obiektywnemu badaniu okoliczności faktycznych konkretnego przypadku, istotnych z punktu widzenia art. 118 k.c.⁵⁹ Niewątpliwie więc działalność kas – nawet jeśli odmówić jej charakteru zarobkowego, co w świetle dotychczasowych uwag byłoby wysoce dyskusyjne – jako działalność stała, fachowa, podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania oraz realizowana w obrocie gospodarczym, mieści się w kategorii działalności gospodarczej, o której mowa w art. 118 k.c. W konsekwencji roszczenia kas wynikające z ich działalności statutowej są w rozumieniu tego przepisu roszczeniami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej, co oznacza, że właściwym terminem ich przedawnienia jest termin trzech lat.

Na marginesie dotychczasowych uwag warto odnotować, że z punktu widzenia omawianej problematyki, zwłaszcza zaś w świetle art. 118 k.c., znaczenie drugorzędne ma kwestia kwalifikowania kas jako przedsiębiorców w rozumieniu art. 43¹ k.c. Dla określenia właściwego terminu przedawnienia danego roszczenia kasy istotny jest jego związek z prowadzeniem przez kasę działalności gospodarczej, a nie to, czy przysługuje ono kasie jako przedsiębiorcy. Jest jednak wątpliwe, czy przyjęta w art. 118 k.c. konstrukcja akcentująca nie podmiot roszczenia – osobę przedsiębiorcy, ale związek tego roszczenia z prowadzeniem działalności gospodarczej, jest dostatecznie przejrzysta, precyzyjna i spójna z art. 43¹ k.c., zwłaszcza że to pojęcie działalności gospodarczej służy definiowaniu pojęcia przedsiębiorcy (nie na odwrót), a sama działalność gospodarcza nie jest definiowana w żadnym przepisie kodeksu cywilnego. Z tego względu – tym bardziej że za roszczenie związane z prowadzeniem

---

⁵⁸ B. Kordasiewicz, [w:] Z. Radwański, *System prawa...*, s. 583.

⁵⁹ Nawet jednak przy założeniu stosowania na potrzeby art. 118 k.c. definicji działalności gospodarczej z art. 2 u.s.d.g. w piśmiennictwie podkreśla się, że pomimo powszechnie przyjmowanego poglądu o zarobkowym jej charakterze za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 118 k.c. należy również uznać działalność podejmowaną *not for profit*, którą prowadzą m.in. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe – tak A. Jedliński, [w:] A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, E. Niezbecka, Z. Gawlik, A. Janiak, A. Jedliński, T. Sokołowski, *Kodeks cywilny...*, komentarz do art. 118 k.c., teza 4.

działalności gospodarczej uznaje się *de lege lata* roszczenie związane z tą działalnością chociażby pośrednio – zasadne wydawałoby się położenie w art. 118 k.c. nacisku na podmiotowy charakter roszczenia (pomimo swej poprawności i to rozwiązanie nie zakończyłoby jednak dyskusji dotyczącej terminu przedawnienia roszczeń kas, gdyż definicja przedsiębiorcy z art. 43¹ k.c. konstruowana jest w oparciu o pojęcie działalności gospodarczej, którego treści nadal poszukiwać trzeba by było poza kodeksem cywilnym.). W podobnym kierunku zmierza projekt nowego kodeksu cywilnego⁶⁰, który w ogóle odstępuje od posługiwania się pojęciem roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. W art. 182 § 1 wprowadza on bowiem podstawowy termin przedawnienia wynoszący trzy lata, zaś konstrukcją „roszczeń wynikających z umów zawartych pomiędzy przedsiębiorcami” posługuje się w art. 184 § 1 jedynie w celu dopuszczenia możliwości skrócenia bądź przedłużenia podstawowego terminu przedawnienia tych roszczeń⁶¹. Niezależnie jednak od obecnego i ewentualnego przyszłego brzmienia art. 118 k.c. oraz losów projektu nowego kodeksu dla rozstrzygnięcia kwestii przedawnienia roszczeń kas najbardziej oczywiste, a jednocześnie najbardziej pożądane ze względu na pewność i bezpieczeństwo obrotu, byłoby jednoznaczne przesądzenie przez ustawodawcę o charakterze prawnym kas i prowadzonej przez nie działalności. Z tego punktu widzenia najprostsze i wystarczające byłoby preredagowanie art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK na wzór art. 34 zdanie 2 pr. o stow. poprzez wyraźne stwierdzenie, że dochód z działalności gospodarczej kasy służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jej członków.

Powyższe uwagi *de lege ferenda* nie podważają płynącego z całokształtu przeprowadzonych rozważań wniosku, iż opieranie twierdzeń o niegospodarczym charakterze działalności kas na art. 3 ust. 2 ustawy o SKOK oraz wywodzenie z nich dalszych konsekwencji na gruncie

---

⁶⁰ Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości, *Księga pierwsza Kodeksu cywilnego. Projekt wraz z uzasadnieniem*, Warszawa 2008.

⁶¹ W istocie więc rozwiązania proponowane w projekcie nie wpływają na zmianę dotychczasowego, trzyletniego terminu przedawnienia roszczeń przedsiębiorcy wynikających z jego działalności gospodarczej, tyle tylko, że według projektu właściwym dla tych roszczeń ma być podstawowy, trzyletni termin przedawnienia, a nie, tak jak ma to miejsce obecnie, termin szczególny.

stosunków cywilnoprawnych, w tym co do terminu przedawnienia roszczeń kas, nie znajduje uzasadnienia ani w treści tego przepisu (skoro jego wyłączną funkcją jest nadanie kasom statusu instytucji *not for profit*), ani w rzeczywistości gospodarczej kreowanej przez kasy. Kwestia wykonywania działalności gospodarczej rozstrzyga się bowiem przede wszystkim w sferze faktów, w rzeczywistości obrotu gospodarczego właśnie, nie zaś w sferze idei czy deklaracji. Prawo oczywiście może zakreślać granice działalności danego podmiotu, nie oznacza to jednak, że w razie ich przekroczenia nie będzie zasadne ani możliwe kwalifikowanie zachowań tego podmiotu stosownie do ich faktycznego charakteru i przypisanie im właściwych, odpowiadających temu rzeczywistemu charakterowi, cywilnoprawnych konsekwencji. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w przypadku kas. I chociaż ich status prawny wciąż może budzić wątpliwości, a regulacja skłaniać do dyskusji, to nie zwalnia to od konieczności uwzględniania w procesie stosowania prawa faktycznego znaczenia zachowań uczestników obrotu oraz specyfiki stosunków cywilnoprawnych, dla których kwestie natury formalnej mają znaczenie drugorzędne. Odpowiednia refleksja i rozważenie tych okoliczności z pewnością ustrzegłyby przed rozstrzygnięciami oderwanymi od rzeczywistości, kwestionującymi oczywisty, wydawałoby się, gospodarczy charakter działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych i trzyletni termin przedawnienia ich roszczeń.